

Kohtuasi C-427/22**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

28. juuni 2022

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Varhoven kasatsionen sad (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

21. juuni 2022

Süüdistatav:

BG

Prokuratuuri esindaja:

Varhovna kasatsionna prokuratura

Põhikohtuasja ese

Varhoven kasatsionen sadile (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus) esitatud kassatsioonkaebus teise astme kohtu otsuse peale, millega jäeti muutmata esimese astme kohtu süüdimõistev otsus. Viidatud kohtuotsusega mõisteti füüsilisele isikule kolmeaastane vangistus ja vara osaline konfiskeerimine kuriteo eest, mis seisnes äritegevuse raames pangatehingute tegemises ilma nõutava loata (nn liigkasuvõtmine). Väidetavalt andis isik kahele isikule seitse laenu kogusummas 1030 Bulgaaria leevi (edaspidi „BGN“) (ligikaudu 525 eurot) ja sai selle eest intressi.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus, millega palutakse tõlgendada määruse nr 575/2013 artikli 4 lõike 1 punkte 1 ja 42. Kooskõlas Euroopa Kohtu kodukorra artikliga 107 palutakse eelotsusetaotlus läbi vaadata kiirmenetluses.

Eelotsuse küsimused

1. Kas mõistet „krediidiasutus“, mis on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määruse (EL) nr 575/2013 krediidiasutuste ja investeerimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määruse (EL) nr 648/2012 muutmise kohta artikli 4 lõike 1 punktis 1, tuleb tõlgendada nii, et laenu andmiseks võib kasutada üksnes avalikkuselt hoiuste või muude tagasimakstavate vahenditena vastuvõetud vahendeid või võib krediidiasutus laenu anda ka teistest allikatest saadud vahenditest?

2. Kuidas tuleb tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määruse (EL) nr 575/2013 krediidiasutuste ja investeerimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määruse (EL) nr 648/2012 muutmise kohta artikli 4 lõike 1 punktis 42 sisalduva määratluse „ametiasutuse poolt mis tahes vormis välja antud juriidiline dokument, millega antakse luba tegutsemiseks“ sisu ja kas see hõlmab nii laenutehinguteks tegevusloa andmist käsitlevate õigusnormide alusel väljastatavat tegevusluba kui ka registreerimist käsitlevate õigusnormide alusel väljastatavat registreerimistõendit?

Rahvusvahelise õiguse normid

Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, artikli 6 lõige 1.

Liidu õigusnormid ja kohtupraktika

Euroopa Liidu leping (ELL), artikli 6 lõige 3.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 575/2013 krediidiasutuste ja investeerimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määruse (EL) nr 648/2012 muutmise kohta (ELT 2013, L 176, lk 1) (edaspidi „määrus“), põhjendus 5, artikli 4 lõike 1 punktid 1, 26 ja 42.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/36/EL, mis käsitleb krediidiasutuste tegevuse alustamise tingimusi ning krediidiasutuste ja investeerimisühingute usaldatavusnõuete täitmise järelevalvet, millega muudetakse direktiivi 2002/87/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2006/48/EÜ ja 2006/49/EÜ (ELT 2013, L 176, lk 338) (edaspidi „direktiiv“), põhjendused 2, 42 ja 97, artikli 3 lõike 1 punktid 1 ja 22, artikli 9 lõige 1, artikkel 34, I lisa punktid 1 ja 2.

Viidatud riigisisised õigusnormid

Kriminaalmenetluse seadustik (Nakazatelno-protsesualen kodeks, edaspidi „NPK“), artikli 24 lõike 1 punkt 1, artikli 347 lõige 1, artikli 348 lõike 1 punkt 1 ja lõige 2, artikli 354 lõike 1 punktid 1, 2 ja 4 ning lõike 2 punkt 2.

Karistusseadustik (Nakazatelen kodeks, edaspidi „NK“), artikli 54 lõige 1, artikli 252 lõige 1.

„Artikkel 252. [...] (1) [...] Isikut, kes teeb ilma asjaomase loata äritegevuse raames panga-, kindlustus- või muid finantstehinguid, osutab makseteenuseid või emiteerib e-raha, mille suhtes on nõutav luba, karistatakse kolme- kuni viieaastase vangistuse ja kuni poole vara konfiskeerimisega.“

Krediidiasutuste seadus (Zakon za kreditnite institutsii, edaspidi „ZKI“), artikli 2 lõige 1, artikli 3 lõike 1 punktid 1, 2 ja 3, artikli 3a lõiked 1–5, artikli 13 lõige 1, artikli 24 lõige 1, lisasätted (Dopalnitelni razporedbi), § 1 punktid 4 ja 36.

Pankade ja krediidiasutuste seadus (Zakon za bankite i kreditnoto delo) (kehtetuks tunnistatud), artikkel 1.

1997. aasta pangaseadus (Zakon za bankite ot 1997) (kehtetuks tunnistatud), artikli 1 lõige 5.

Võlaõigusseadus (Zakon za zadalzheniata i dogovorite, edaspidi „ZZD“), artikkel 240.

23. aprilli 2009. aasta määrus finantseerimisasutuste kohta (Naredba № 26 ot 23 april 2009 g. za finansovite institutsii), artikli 2 lõige 1.

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 BG oli ajavahemikul 2016. aasta aprillist kuni 2017. aasta septembrini Knezha (Pleveni maakond) vallavolikogu liige. Vallas oli teada, et nimetatud isik andis raskes olukorras olevatele inimestele intressiga sularahalaenu, mida esimese astme kohtus kinnitasid paljud tunnistajad, sealhulgas selliseid laene saanud isikud. Kriminaalasjas ei viita miski sellele, et neid juhtumeid oleks uuritud ja et BG-le oleks ka nendes asjades süüdistus esitatud. Süüdistus hõlmab üksnes tunnistajate KM ja VC võetud laene.
- 2 Väidetavalt oli KM laps raskelt haige ning KM sattus rahalistesse raskustesse. KM sai teada, et BG annab intressiga laenu. 2016. aasta novembris sai KM temalt laenu summas 100 BGN, mille ta pidi tagasi maksma ühe kuu jooksul koos 50 BGN suuruse intressiga.
- 3 Laenu tagatiseks võttis BG enda kätte KM-i pangakontoga seotud deebetkaardi ja selle PIN-koodi. Veel samal kuul maksis KM BG-le tagasi 150 BGN. Ajavahemikul 2016. aasta novembrist kuni detsembrini võttis KM BG-lt veel kaks laenu, esmalt 100 BGN suuruse laenu intressiga summas 50 BGN ja seejärel 30 BGN suuruse laenu intressiga summas 30 BGN.
- 4 Väidetavalt võttis BG 16. detsembril 2016 KM-i deebetkaardiga välja 150 BGN ja KM maksis talle ülejäänud 60 BGN tagasi sularahas. Seejärel sulges KM oma

deebetkaardi pangas, kuna BG keeldus seda talle tagastamast, sest BG arvates oli KM talle veel raha võlgu.

- 5 Rahalisi raskusi oli ka VC-l. VC sai teada, et BG annab intressiga sularahalaene, ja võttis temaga ühendust. 2016. aasta aprillis sai VC BG-lt 200 BGN suuruse laenu kuuintressiga summas 80 BGN. Laenu ja intressi tagatiseks võttis BG enda kätte VC pangakontoga seotud deebetkaardi.
- 6 VC maksis kaheksa kuu vältel BG-le vaid igakuist laenuintressi. Seejärel võttis ta kolm korda – 2016. aasta detsembris, 2017. aasta jaanuaris ja 2017. aasta septembris – BG-lt 200 BGN suuruse laenu sama intressiga summas 80 BGN kuus.
- 7 Pärast raha laekumist oma kontole läks VC väidetavalt koos BG-ga pangautomaadi juurde, võttis raha deebetkaardiga välja, maksis jooksva kuu eest tasuda tuleva kogu intressisumma BG-le sularahas välja, jättis ülejäänud väljavõetud raha endale ning andis oma deebetkaardi BG kätte.
- 8 VC esitas 5. detsembril 2017 Pleveni linna prokuratuurile BG kohta kuriteoteate ja lasi deebetkaardi sulgeda.
- 9 Plevenski okrazhen sad (Pleveni regionaalne kohus) mõistis 1. oktoobri 2020. aasta otsusega BG süüdi selles, et ajavahemikul 2016. aasta aprillist kuni 2017. aasta septembrini tegi ta füüsilise isikuna ilma ZKI kohaselt nõutava loata äritegevuse raames pangatehinguid, andes kahele isikule seitse intressiga sularahalaenu kogusummas 1030 BGN (ligikaudu 525 eurot).
- 10 Selle eest mõisteti talle NK artikli 252 lõike 1 alusel kolmeaastane tingimisi vangistus nelja-aastase katseajaga ning tema omanduses olevast kahest kinnisasjast (asukoht Knezha linn) ja kahest sõiduautost ühe kuuendiku osa konfiskeerimine.
- 11 BG esitas kohtuotsuse peale Apelativen sad – Veliko Tarnovole (Veliko Tarnovo apellatsioonikohus) apellatsioonkaebuse, mille jättis nimetatud kohus 15. aprilli 2021. aasta otsusega rahuldamata.
- 12 BG esitas selle otsuse peale kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule.

Põhikohtuasja poolte peamised väited

- 13 BG väitis apellatsioonimenetluses, et tema tegevus ei ole algusest peale kuritegu NK artikli 252 lõike 1 alusel. Tema hinnangul ei sisalda ZKI pangatehingu leaaldefiniitsiooni. Pankade tegevuse peamine tunnus on hoiuste või muude tagasimakstavate vahendite vastuvõtmine avalikkuselt ja nende kasutamine laenude andmiseks ning selleks tegevuseks on vaja luba. Kui finantseerimisasutused või füüsilised isikud annavad äritegevuse raames laene

vahenditest, mida ei ole hoiustena vastu võetud avalikkuselt, ja rikuvad seejuures muid õigusnorme kui tegevusloa andmist käsitlevad õigusnormid (registreerimist või teatamist käsitlevaid õigusnorme või üldist korda), siis ei saa seda käsitada pangatehingute tegemisenä ilma asjaomase loata.

- 14 Kassatsioonimenetluses palus BG, et riigisisese õigusest tulenevat pädevust kasutades mõistaks eelotsusetaotluse esitanud kohus ta õigeks, kuna ei ole tõendatud, et ta andis intressiga laenu.
- 15 Apellatsioonimenetluses osalenud prokurör ei võtnud seisukohta BG väite kohta, et ta ei ole NK artikli 252 lõike 1 kohast kuritegu toime pannud. Ka kassatsioonimenetluses ei esitanud Varhovna kasatsioonina prokuratura (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohtu juures olev prokuratuur) prokurör selle küsimuse kohta oma märkusi. Ta vaidleb siiski vastu süüdistatava väitele, et intressiga laenu andmine on menetluses tõendamata.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 16 Kassatsioonimenetluses arutab eelotsusetaotluse esitanud kohus õiguse kohaldamist kõrgeima astme kohtuna. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on otsustada, kas menetluses esitatud tõendite põhjal tõendatuks peetud asjaolule tuginedes kohaldas teise astme kohus materiaaõigust (NK) õigesti.
- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on riigisisese õiguse kohaselt pädev süüdistatava õigeks mõistma, kui asjaolud lubavad teha järelduse, et süüdistatav ei ole talle süüks pandud tegu toime pannud või kui tema tegu ei ole algusest peale kuritegu. Kohtul on ka pädevus muuta apellatsioonikohtu otsust ja tuginedes asjaoludele, millel põhineb süüdistatava kaitse, liigitada tema tegu muuks kuriteoks, mille eest saab määrata sama raske või kergema karistuse kui kuriteo eest, milles süüdistatav süüdi tunnistati.
- 18 Selleks et hinnata, kas tuleks kasutada ühte nimetatud pädevustest – sealhulgas loobuda oma aastatepikkusest ja kuni viimase ajani muutmata praktikast, mille kohaselt on äritegevuse raames sularahalaenu andmine füüsilise isiku poolt (liigkasuvõtmine) NK artikli 252 lõike 1 alusel kuritegu, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, milline tähendus on määruse artikli 4 lõike 1 punktidel 1 ja 42 koosmõjus direktiivi artikli 9 lõikega 1 ning I lisa punktidega 1 ja 2, mis üheskoos moodustavad õigusraamistiku, mis määrab kindlaks krediidasutuse tegevuse alustamise tingimused.
- 19 Isegi kui direktiivi põhjendus 42 lubab liikmesriikidel endil määrata, milliseid tegusid finants- ja pangandussektoris tuleb pidada kuritegudeks, on viidatud liidu õigusnormidele antav tõlgendus käesolevas asjas oluline, et määrata kindlaks, milline sisu on kuriteo koosseisutunnustel, mis on sätestatud NK artikli 252 lõikes 1, mis kaitseb pangandus- ja finantssektori ühtlustatud raamistikku riigisisel tasandil võimalike kuritegelike rikkumiste eest.

- 20 Kuritegu, mille toimepanemises BG süüdi tunnistati, on määratletud sättes, mis lisati NK-sse 1995. aastal seoses Bulgaaria Vabariigis toimunud demokraatlike muudatuste järgse üleminekuga turumajandusele ja sellest tulenenud muudatustega majanduses. Sätte eesmärk on kaitsta finantssüsteemi, eelkõige pangatehinguid uute õigussubjektide reguleerimata turulepääsu (nn finantspüramiidid) ja tegevuse eest, mis kahjustavad turu tavalist toimimist ja stabiilsust.
- 21 Bulgaaria karistusõigus ei näe ette ettevõtjate kriminaalvastutust, mistõttu võivad kuritegu NK artikli 252 lõike 1 alusel toime panna ainult teovõimelised täisealised (vähemalt 18aastased) või alaealised (vähemalt 14aastased) füüsilised isikud. Tsiviilõiguse alusel võivad füüsilised isikud anda intressiga laenu tingimusel, et nad on sõlminud selle kohta laenuvõtjaga kirjaliku lepingu.
- 22 NK artikli 252 lõike 1 kohaste kuritegude kohta on välja kujunenud kohtupraktika, mille kohaselt ei ole laenu andmine juriidiliste ja/või füüsiliste isikute vahel üldjuhul kuritegu siis, kui seda tehakse ühekordselt ja see ei ole äritegevuse raames toimuv järjepidev tegevus, mis kujutab endast laenu andva isiku jaoks tuluallikat.
- 23 ZKI kohaselt on pank (krediidiasutus) juriidiline isik, kes võtab avalikkuselt vastu hoiuseid või muid tagasimakstavaid vahendeid ning annab enda arvel ja nimel laenu või muid finantseerimisvahendeid. Sellega on tegelikult ära nimetatud iga panga (krediidiasutuse) tüüpilised ja iseloomulikud tehingud: hoiuste vastuvõtmine ja laenu andmine. Seadus ei pane aga pankadele kohustust kasutada laenu andmiseks üksnes vastuvõetud hoiuseid. Seepärast lähtutakse sellest, et kui seadusandja on näinud ette karistuse iga ilma loata tehtava pangatehingu eest, siis on karistatav ka laenu andmine, kui selle suhtes on ZKI kohaselt kohaldatavad tegevusloa andmist käsitlevad õigusnormid.
- 24 Viidatud kohtupraktikast on eelotsusetaotluse esitanud kohtu mõnes (senises) otsuses loobutud. Lähtutakse sellest, et äritegevuse raames intressiga laenu andmist vahenditest, mida ei ole hoiustena vastu võetud avalikkuselt (nn liigkasuvõtmine), ei saa käsitada „pangatehinguna“. Nende kohtulahenditega on süüdistatavad asjaomastes kriminaalasjades kassatsiooniasemes õigeks mõistetud põhjendusega, et NK artikli 252 lõikes 1 sisalduv säte on kohaldatav vaid tegevusele, mis on reguleeritud tegevusloa andmist käsitlevate õigusnormidega.
- 25 ZKI kohaselt on finantseerimisasutus isik, kes ei ole krediidiasutus ega tööstusvaldusettevõtja ning kelle põhitegevuseks on eelkõige laenude andmine vahenditest, mida ei ole hoiuste ega muude tagasimakstavate vahenditena vastu võetud avalikkuselt. Kuna laenude andmine kõnealustest vahenditest on finantstehing, millega seoses näeb ZKI ette registreerimise, aga mitte tegevusloa taotlemise, siis ei tähenda asjaomase tegevuse teostamine äritegevuse raames sellisel juhul kuriteo toimepanekut.

- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub tõlgendada mõistet „krediidiasutus“ määruse (EL) nr 575/2013 artikli 4 lõike 1 punkti 1 tähenduses, et saada selgust, kas sidesõna „ning“ kasutamine, mis seob hoiuste või muude tagasimakstavate vahendite vastuvõtmise avalikkuselt laenu andmisega, tähendab seda, et krediidiasutused kasutavad laenude andmiseks üksnes avalikkuselt vastu võetud vahendeid ja ei tohi anda laene vahenditest, mida nad on saanud muudest allikatest, nt kogutud tasudest, intressidest jmt.
- 27 Kahtlused, milline täpne tähendus on määruse artikli 4 lõike 1 punktis 1 määratletud mõistel, põhinevad direktiivi artikli 9 lõikes 1 sõnaselgelt sätestatud keelul, mis näeb ette, et isikud või ettevõtjad, kes ei ole krediidiasutused, ei tohi tegeleda avalikkuselt hoiuste või muude tagasimakstavate vahendite kaasamisega, ning direktiivi I lisa punktidel 1 ja 2, milles nimetatud tegevused on loetletud eraldi.
- 28 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on raskusi ka määruse artikli 4 lõike 1 punktis 42 määratletud mõiste „tegevusluba“ tõlgendamisel, kuna see juriidiline dokument annab õiguse majandustegevusega tegelemiseks viidatud määruse ja direktiiviga kindlaks määratud raamides.
- 29 Vastavalt määruse artikli 4 lõike 1 punktile 26 ja direktiivi artiklile 34 võivad finantseerimisasutused tegeleda I lisas loetletud tegevusega; sama lisa punkt 2 puudutab laenutehinguid, eelkõige tarbijakrediite. Seepärast on eelotsusetaotluse esitanud kohtu jaoks määrava tähtsusega selgeks teha, kas määruse artikli 4 lõike 1 punktis 42 sisalduv määratlus „ametiasutuse poolt mis tahes vormis välja antud juriidiline dokument, millega antakse luba tegutsemiseks“ hõlmab nii (tegevusloa andmist käsitlevate õigusnormide alusel väljastatavat) tegevusluba kui ka (registreerimist käsitlevate õigusnormide alusel väljastatavat) registreerimistõendit.
- 30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub lahendada eelotsusetaotlus kiirmenetluses vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 107. Menetlus kriminaalmenetluse mõlemas staadiumis (kohtueelne menetlus ja kohtumenetlus) kestab juba kuus aastat, mille vältel on BG kaks kinnisasja (üks neist kaasomandis kolmanda isikuga) ja kaks sõiduauto neile käsutuskeelu seadmisega arestitud. Seda tehti NK artikli 252 lõikes 1 ette nähtud karistuse täitmise tagamiseks. Esineb tegelik oht, et rikutakse inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõikes 1 sätestatud õigust õiglasele kohtulikule arutamisele seoses nõuetega menetluse mõistlikule kestusele ja õiguskindlusele, mis on Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõike 3 kohaselt liidu õiguse üldpõhimõtted.